

Helhedsorienterede samarbejdsdrevne udtagningsprojekter

Potentialer for biodiversitet i vådområdeprojekter

*v/ Jannik Seslef, projektleder, Assens Kommune
Medlem af udtagningstaskforce*

Danmark Naturfredningsforenings Grønne Landsmøde
27. april 2024

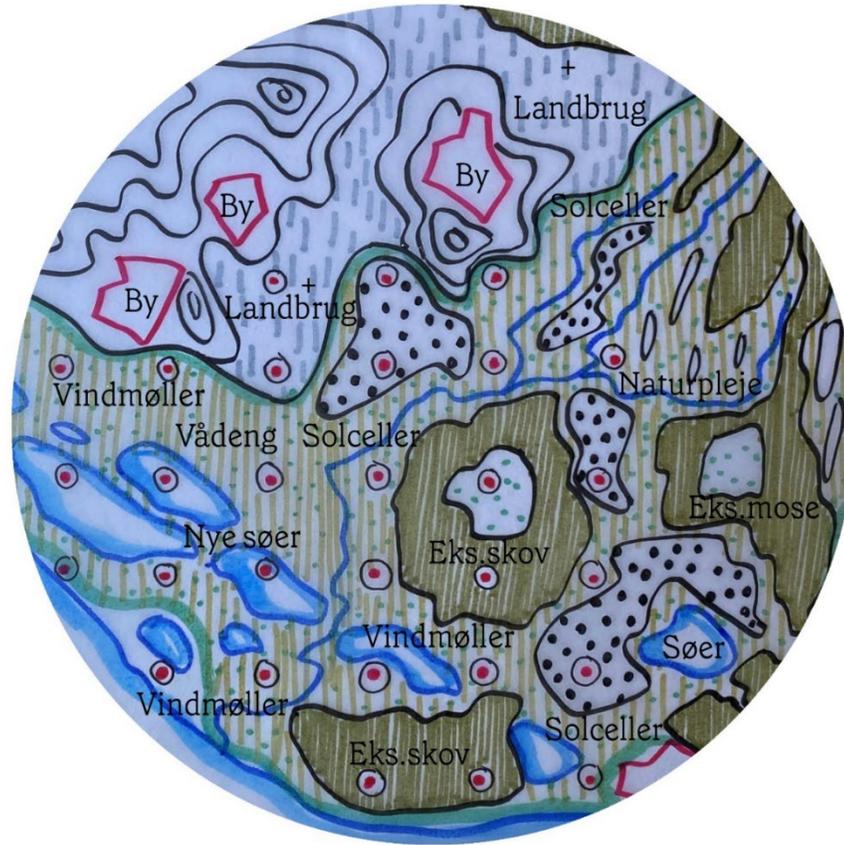
ASSENS
KOMMUNE

Dagsorden

- Arealkabalen og rammesætning
- Projektformål og præmisser
- Lodsejerdialog efter Assensmodellen
- Case Naturprojekt Holmehave
- Opsamling til diskussion

Fremtidens arealkabale

Hvordan skal vi få plads til natur og biodiversitet og samtidig lægge det største arealpuslespil i nyere historisk tid ?

Arealfakta og -mål

Danmarks samlede areal: 4.300.000 ha

Omlægning de sidste 30 år

200.000 ha

Skov	100.000 ha
By og bebyggelse	50.000 ha
Våd natur	25.000 ha
Tør natur	25.000 ha

Svarende til 5 % af Danmarks areal

Svarende til 8 % af landbrugsarealet

Omlægning de næste 30 år

1.645.000 ha

- Solceller og vindmøller på land 40.000 ha
- Lavbundsarealer 100.000 ha
- Naturnationalparker: 25.000 ha
- Boringsnære beskyttelsesområder 20.000 ha
- Grundvandsparker 200.000 ha
- Vådområder 10.000 ha
- Skovrejsning 250.000 ha
- Beskyttet natur 30 % 1.000.000 ha

Svarende til 40 % af Danmarks areal

Svarende til 2/3 af landbrugsarealet

Prioritering af Danmarks areal i fremtiden

VELUX FONDEN

FONDEN TEKNOLOGI RÅDET
DANISH BOARD OF
TECHNOLOGY FOUNDATION

FELLES OM
SAMFUNDETS
UENLIG

"Læg alle de vedtagne... lsen af
Danmarks areal sam...
Læg forventninge...
velmente ønske...
landskabet...
140 proce...

ASSENS
KOMMUNE

“Til ethvert komplekst problem er der en løsning, som er enkel, klar – og forkert”

H. L. Mencken (1880-1956, amerikansk samfundskritiker)

Potentiale og planlægning for udtagning af kulstofrige lavbundsgrunde med større klimaeffekt

12 nye anbefalinger fra ekspertgruppen for udtagning af lavbundsgrunde

Delrapport 2

Kategori 2: Anbefalinger om helhedsorienterede og synergiskabende udtagningsprojekter

Anbefaling 6. Rammerne for lavbundsprojekterne skal udvides, så støtteordningerne giver muligheder for at finansiere flere forskellige formål i samme projekt

Anbefaling 7. Finansiering af udtagningsordningerne skal kunne dække bredere formål gennem lempelse af kravene til omkostningseffektivitet

Anbefaling 8. Der skal sikres national finansiering til mindre, rekreative elementer i udtagningsprojekter

Anbefaling 9. Erfaringsudveksling om succesfulde projekter skal understøttes bedre

Blandt projekterne i kommunerne og Naturstyrelsen, hos jordfordelejerne, udtagningsekspertiserne mfl. er der masser af erfaringer med succesfuld tilslutning til og gennemførelse af udtagningsprojekter. Samtidig foregår der i dag masser af erfarings- og idéudveksling mellem kommunerne og andre aktører. Ekspertgruppen ser yderligere potentiale i at styrke erfaringsudvekslingen mellem projekterne og andre aktører på området. Derfor anbefales udbredelse af kendskab til og formalisering af eksisterende erfaringsfora for udtagning, samt udarbejdelse og udbredelse af et katalog over best practice på baggrund af konkrete erfaringer til hurtig realisering af projekter.

Der er f.eks. erfaringer med succesfuld tilslutning til udtagningsprojekter ved at lodsejerne inddrages og høres tidligt i processen, inden der er udarbejdet et projektforslag. Derefter udarbejdes et projektforslag, der opfylder flere forskellige incitamenter til projektdeltagelse, med udgangspunkt i lodsejernes ønsker til arealanvendelse.

Der har også været gode erfaringer med, at lodsejere selv kommer med forslag til udtagningsprojekter på baggrund af

et lokalt samarbejde. Det sker typisk på baggrund af en gratis screening til lodsejerne fra udtagningsekspertiserne, som sammensætter et projektforslag, som videregives til kommunen.

Endvidere er der set gode eksempler på hurtig udtagning af mindre lavbundsarealer med en eller få lodsejere. Dette er lykkedes inden for de eksisterende ordninger, ved at tilrettelægge projektet, så udbud ikke er nødvendige og ved at fokusere på områder uden behov for større omlægninger af dræn mv. Særligt i forbindelse med mindre projekter vil det desuden være relevant at se på styrkede muligheder for at udlægge ejendomme til naturejendomme inden for rammerne af landbrugsloven. Dertil kommer, at det kan være relevant at se på bedre muligheder for en enklere omfordeling af arealer, f.eks. gennem mulighed for mæglerlag, hvor arealer af tilsvarende værdi skifter ejer. Disse erfaringer vil kunne være en inspiration til udtagning af de omkring 11.000 hektar små arealer på under fem hektar, der er identificeret på baggrund af de nyeste oplysninger om forekomsten af kulstofrige lavbundsgrunde.

Anbefaling 10. Offentligt og privat samarbejde skal styrkes for at sikre, at udtagning af kulstofrige lavbundsgrunde indgår i større private landskabsprojekter

Ekspertgruppen anbefaler at udbrede og opøge muligheden for offentligt og private samarbejder om at udtage kulstofrige lavbundsgrunde. Ekspertgruppen finder, at der ligger uforløste potentialer inden for de nuværende rammer, herunder reglerne om statsstøtte, at offentlige midler i udtagningsordningerne kombineres med halvoffentlige og private investeringer, som under alle omstændigheder finder vej i det åbne land.

Som skitseret i denne rapport er der brede interesser i anvendelsen af det åbne land, og mange nødvendige indsatser for tilpasning til f.eks. befolkningens adgang til rent drikkevand og omstillingen fra fossile til vedvarende energi, at tage højde for. Flere af disse indsatser står private aktører for. Selv med muligheden for flere forskellige arealanvendelser i samme projekt, har udtagningsordningerne, trods alt, begrænsninger i forhold til alene at finansiere større landskabsprojekter. Samarbejde med private aktører kan sikre, at de kulstofrige lavbundsgrunde, der findes i landskabsprojekterne, vurderegges, samt at f.eks. opstilling af anlæg til vedvarende energi finder sted, uden at det forhindrer senere våddæknings af arealet.

Her beskrives to eksempler:

1. I større landskabsprojekter kan der udarbejdes en helhedsplan, hvor udtagning af kulstofrige lavbundsgrunde kombineres med private aktørers arealinteresser, eksempelvis beskyttelse af drikkevand, eller opstilling af anlæg til vedvarende energi. Der eksisterer f.eks. et større landskabsprojekt, hvor en kommune, et vandselskab og en erhvervsdrivende fond har indgået partnerskab, hvor kommunen har planer om et vådområde på op til 250 hektar, og vandselskabet og den erhvervsdrivende fond tilsammen finansierer 300 hektar skovrydning med henblik på drikkevandsbeskyttelse⁹.

2. Der er eksempler på, at private aktører har ambitioner om opkøb af landbrugsjord for at rejse skov. På samme måde kan private aktører, der, som led i deres ESG²-indsats, har en interesse i at indgå i projekter med bevælsig CO₂-reduktion, tilbydes at indgå i projekter, der alene har udtagning af større kulstofrige lavbundsarealer for øje. Det kan ske i det omfang, at den statslige finansiering ikke er tilstrækkelig til at dække alle udgifter i et projekt, f.eks. køb af arealer, hvis pris ikke kan rummes inden for de nuværende rammer for statslig finansiering. Det kan give større økonomiske incitamenter, end myndigheder har mulighed for. Dermed kan der potentielt opnås tilslutning i højere tempo, end det er muligt for myndighederne.

I forbindelse med sådanne samarbejder er det centralt, at det kan foregå i overensstemmelse med statsstøttereglerne, hvilket vil skulle vurderes konkret fra projekt til projekt.

Private og halvoffentlige parter ville selv kunne gennemføre de respektive arealprojekter. Men de kan finde det attraktivt og hensigtsmæssigt at samarbejde med myndighederne, fordi det sikrer en tidlig myndighedsinddragelse, samtidig med at myndighederne kan have stor erfaring med koordinering af projekter og lodsejerinddragelse.

Projektpræmisser og målsætning

Præmisser pt:

- Deltagelse er frivillig for lodsejere
- Vådområde og- lavbundsordningen hvor nøglen til succes er jordfordeling
- **Monofunktionelle ordninger:** Kun midler til anlægstiltag der reducerer udledning samt til kompensation
- Krav om reduktion af N og CO2 jf. bekendtgørelser og vejledning
- Etablering ”naturlig” hydrologi
 - I. Afbrydelse af interne drænsystemer / genopretning af grundvandsstrømning
 - II. Genslyngning af vandløb beliggende naturligt i terræn
 - III. Etablering af overrislingszoner-drænvand fra oplandet

Målsætninger:

- Det samlede potentiale for biodiversitet skal indfries
- Projekterne skal give mening for lodsejere og lokalt (fællede tankegang og rekreation)
- Hvad er de bærende fortællinger i det konkrete område/landskab?

Assensmodellen

Forundersøgelse

- Fællesmøde uden udkast til projekt
- Rammer jf. Landbrugsaftalen
- Ordning/kompensation (monofunktionel)
- Synergier (natur, rekreation mm)
- Projektoversigt/eksempler

Møde 2

- Udkast til projekt
- Synergier (hegn, tilskud, stier, faciliteter)
- Forventningsafstemning-realisering

Realisering

- Salg af arealer = nye ejere
- Italesætte projektet frem imod aftaler som sikrer indfrielse af potentialer for biodiversitet og lokal forankring
- Indgåelse af aftaler med ejere
- Indgåelse af aftaler med LBST (udbudsrunde)

Naturprojekt Holmehave

Et stort naturprojekt på 550 ha, hvor pladsen er trang

Formål:

- Grundvandsbeskyttelse
- N – og CO₂ reduktion
- CO₂ optag

Finansiering:

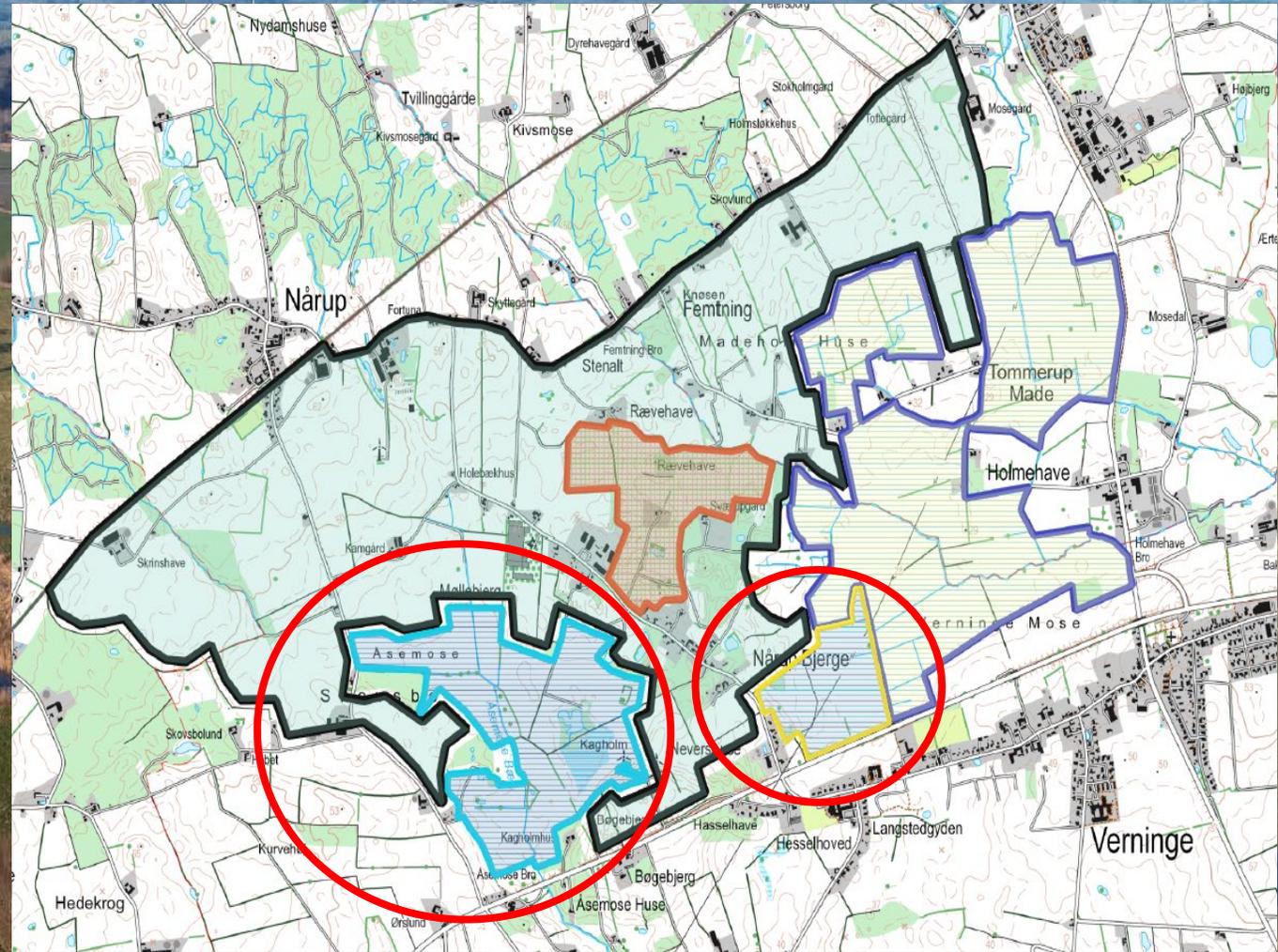
- Vådområde 250 ha via statens ordning
- Skovrejsning/ekstensivering 300 ha via finansielt partnerskab mellem Vandcenter Syd og Hedeselskabet
- Multifunktionel jordfordeling

Målsætning:

- Indfri formål
- Udfolde potentiale for natur og biodiversitet
- Skabe rekreativt besøgsområde
- Landbrugsudvikling via arrondering

Status:

- 25 ha vådområde i Veringe Mose etableret i 2017
- 62 ha vådområde i Åsemosen etableret i 2022
- 50 ha skov rejst i 2023 (med biodiversitets fokus)
- Yderligere 300 ha erhvervet via jordfordeling i 2023
- 550 ha forventet realiseret 2027

Tilsagn på 890.000 kr. i 2022 fra Nordisk Ministerråd

1. Samarbejdsdreven helhedsplan for Holmehave
2. Skovrejsningsplan for 50 ha Nårup Bjerge kombineret fokus på klima/biodiversitet
3. Plan for optimering af naturpleje/biodiversitet på våde arealer (kvælstofsumpe?)

Naturpotentialer i udtagningsprojekter

Gennem feltarbejde undersøge effekter af:

- Vådlægning af landbrugsjord
- Sammenbinding af eksisterende naturarealer
- Ekstensivering af randarealer - tilstødende højbundarealer
- Naturpleje (helårsafgræsning) på våde- og randarealer/højbund

Resultater:

- Paradigme udarbejdet for forvaltning af Åsemosen
- Anbefalinger udarbejdet for vådområdeprojekter

Kommende opgaver:

- AU forskningsprojekt (hånden på kogepladen)

Udviklingsplan for biodiversiteten i Åsemosen

Udarbejdet af Naturrådgiverne Eskildsen & Buur ApS

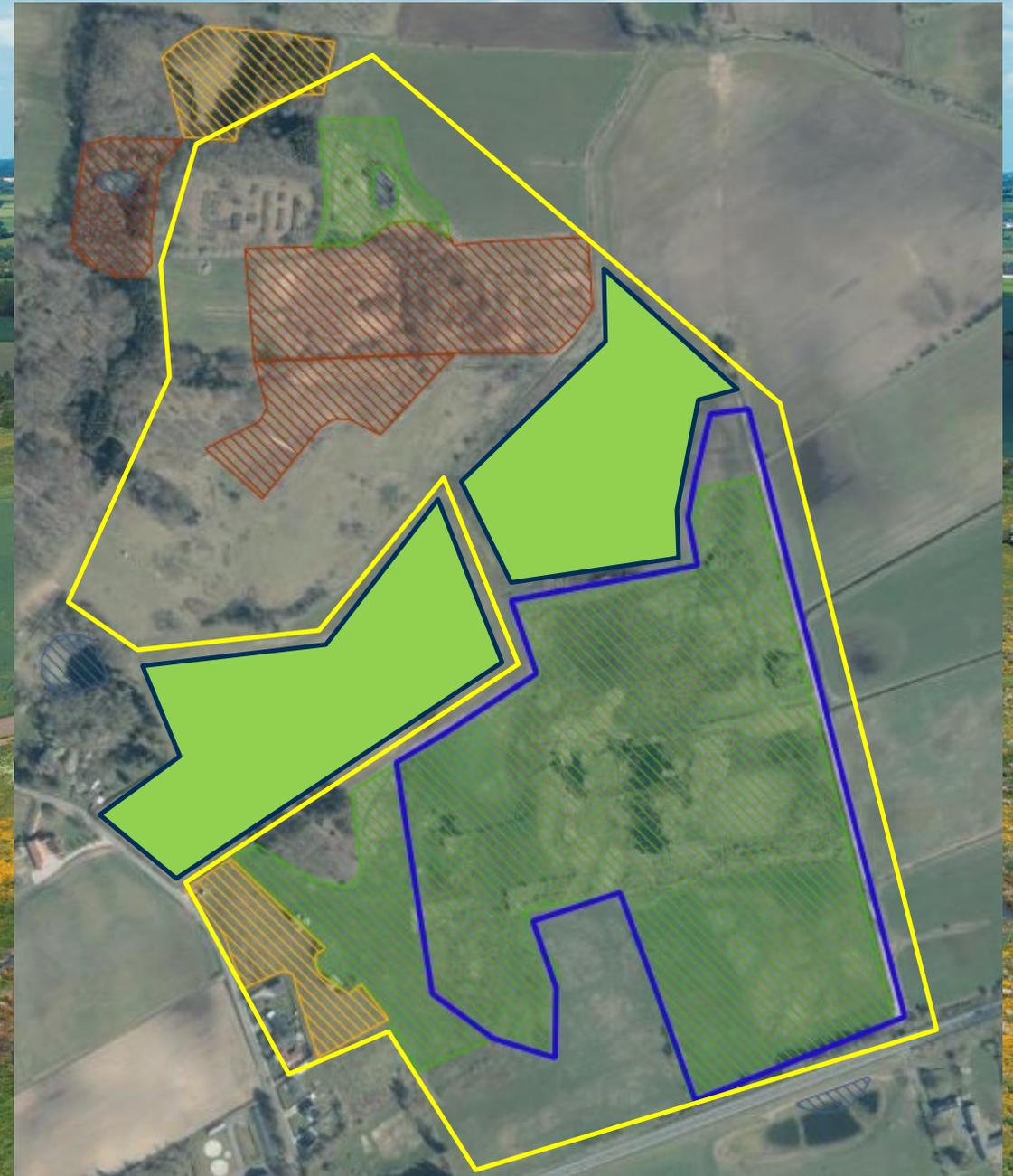
December 2023

Naturrådgiverne Eskildsen & Buur ApS
info@naturraadgiverne.dk
CVR. 43 44 48 08
www.naturraadgiverne.dk

Anne Erland Eskildsen, +45 5353 5803
anne@naturraadgiverne.dk
Heidi Buur Holbeck, +45 5353 4732
heidi@naturraadgiverne.dk

Verninge Mose

- Tidligere landsbrugsareal (intensivt og ekstensivt)
 - Beskyttet eng
 - 13 ha vådområde + 12 ha arrondering/ højbund
 - Sammenbinding af små eksisterende naturarealer
 - 25 ha afgræsning af vådområde og natur
-
- Størstedelen af arealet er efter 5 år beskyttet natur
 - Der er registeret en lang række stjernearter
 - Nye arealer erhvervet
 - Stisystem, shelter plads mm

Åsemosebækken

- - Tidligere landsbrugsareal (intensivt)
 - Beskyttet mose og eng
 - 62 ha vådområde + 4 ha arrondering
højbund/skov
 - 66 ha afgræsning af vådområde og natur
 - Sammenbinding af små eksisterende naturarealer
 - Let udsåning på intensive tørre landbrugsarealer (nøjsomme græsser, skjelder, røllike)
 - Baseline registrering foretaget
 - Opfølgning med overvågning

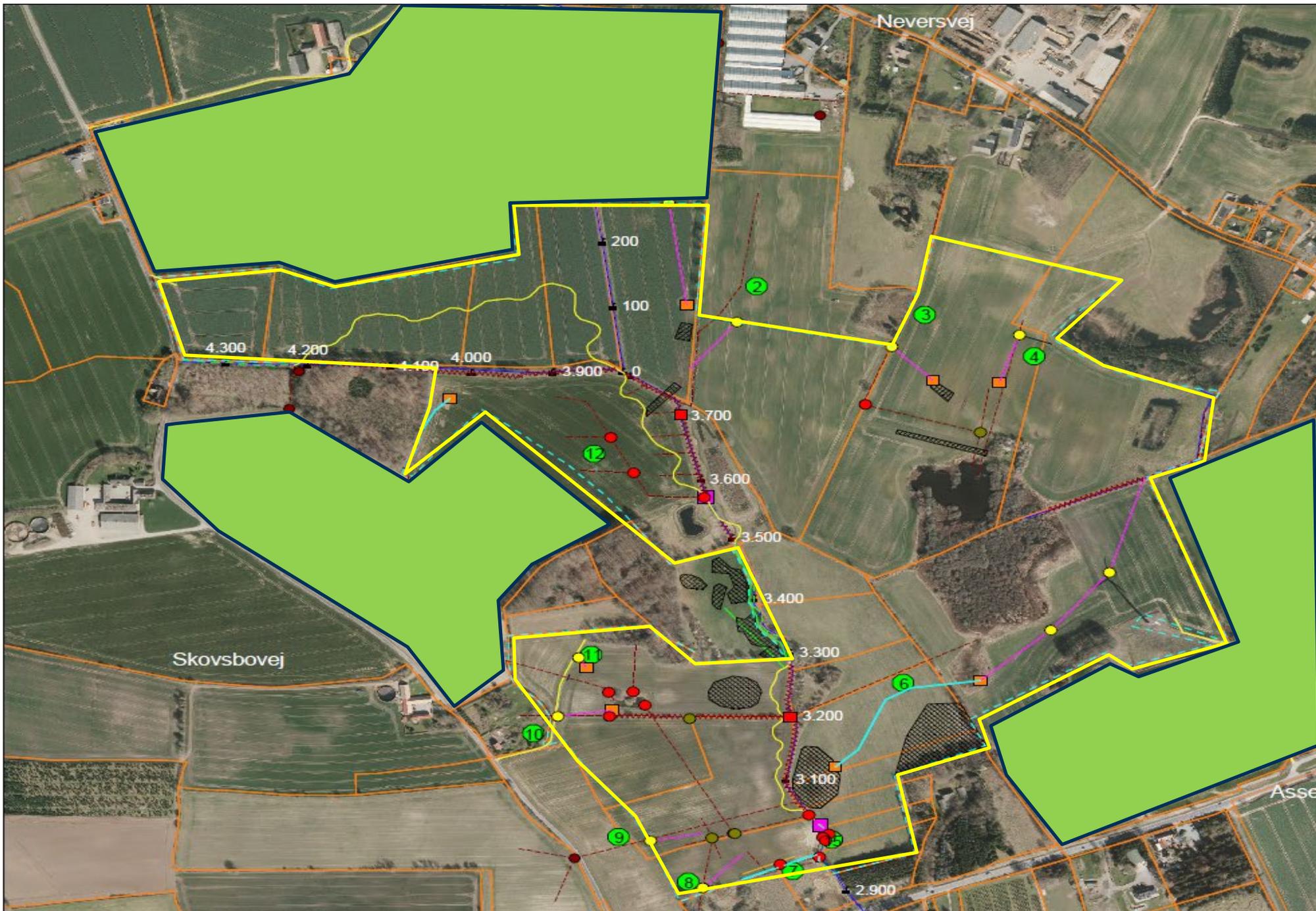
Projekt
Vådområde ved Åsemosebækken

Bilag 2
Oversigtskort - Projekttiltag

Signaturforklaring

- Matrikelgrænse m. nr.
- Projektgrænse
- Nuværende st. (m)
- Nuværende vandløb
- Drænsystem nr.
- Nuværende dræn
- Nuværende drænbrønd
- Adgangsveje
- Projekttiltag**
- Midlertidigt sandfang
- Opretholdelse af Åsemosebækken
- Forlægning af Åsemosebækken
- Søgerende
- Nyt dræn
- Ny grøft
- Ny tæt ledning
- Ny brønd
- Stenkiste
- Ny overkørsel
- Blokering, dræn
- Blokering, brønd
- Fjernelse af rørbro
- Opfyldning/blokering af vandløb/grøft
- Terrænenforhøjning
- Terrænenregulering (afgravning/indbygning)

Mål: 1:5.000
Kotesystem: DVR90
Dato: 19-02-2021
Udarbejdet: NP
Kontrol: UDKAST
© SDFE

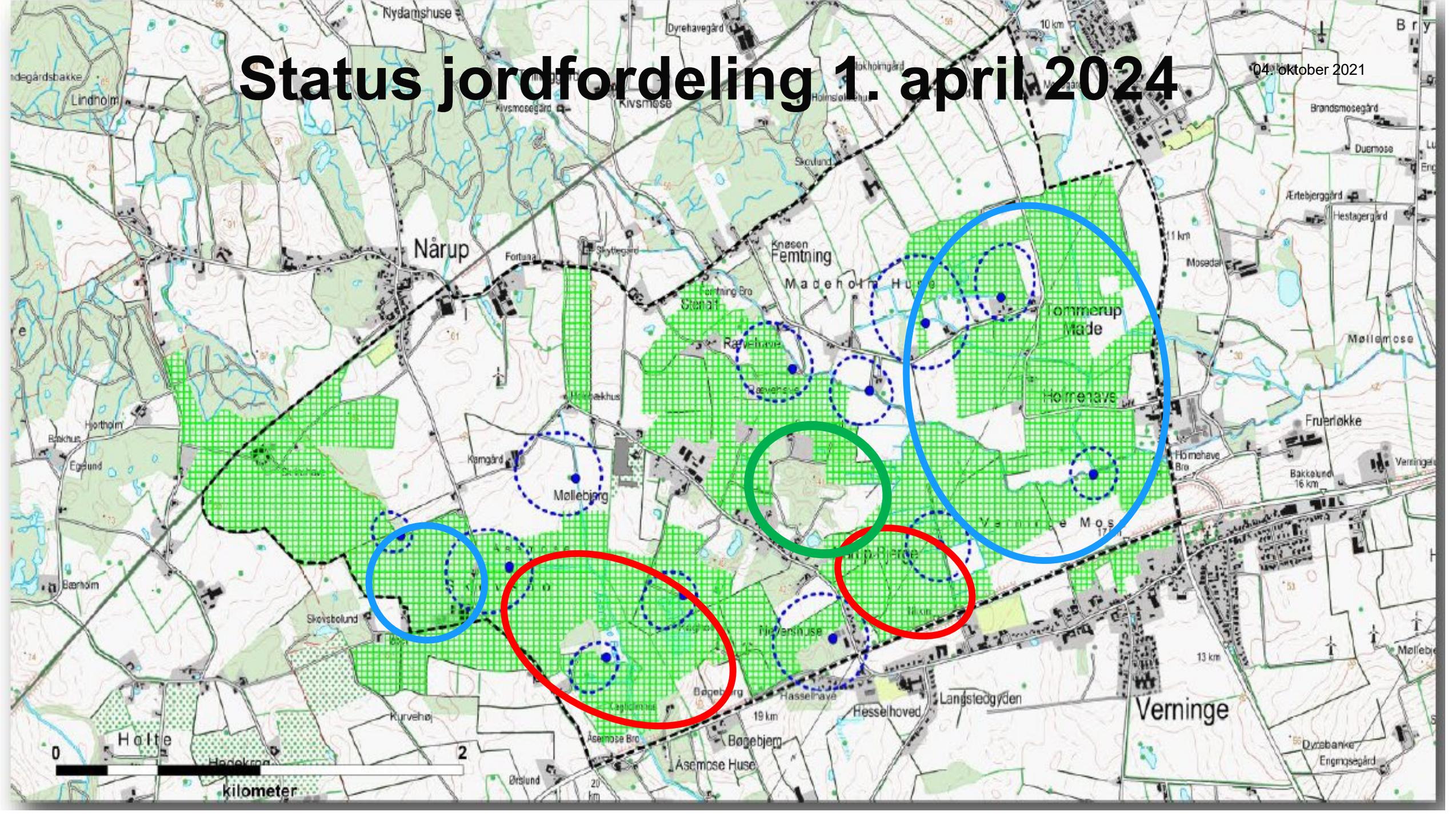

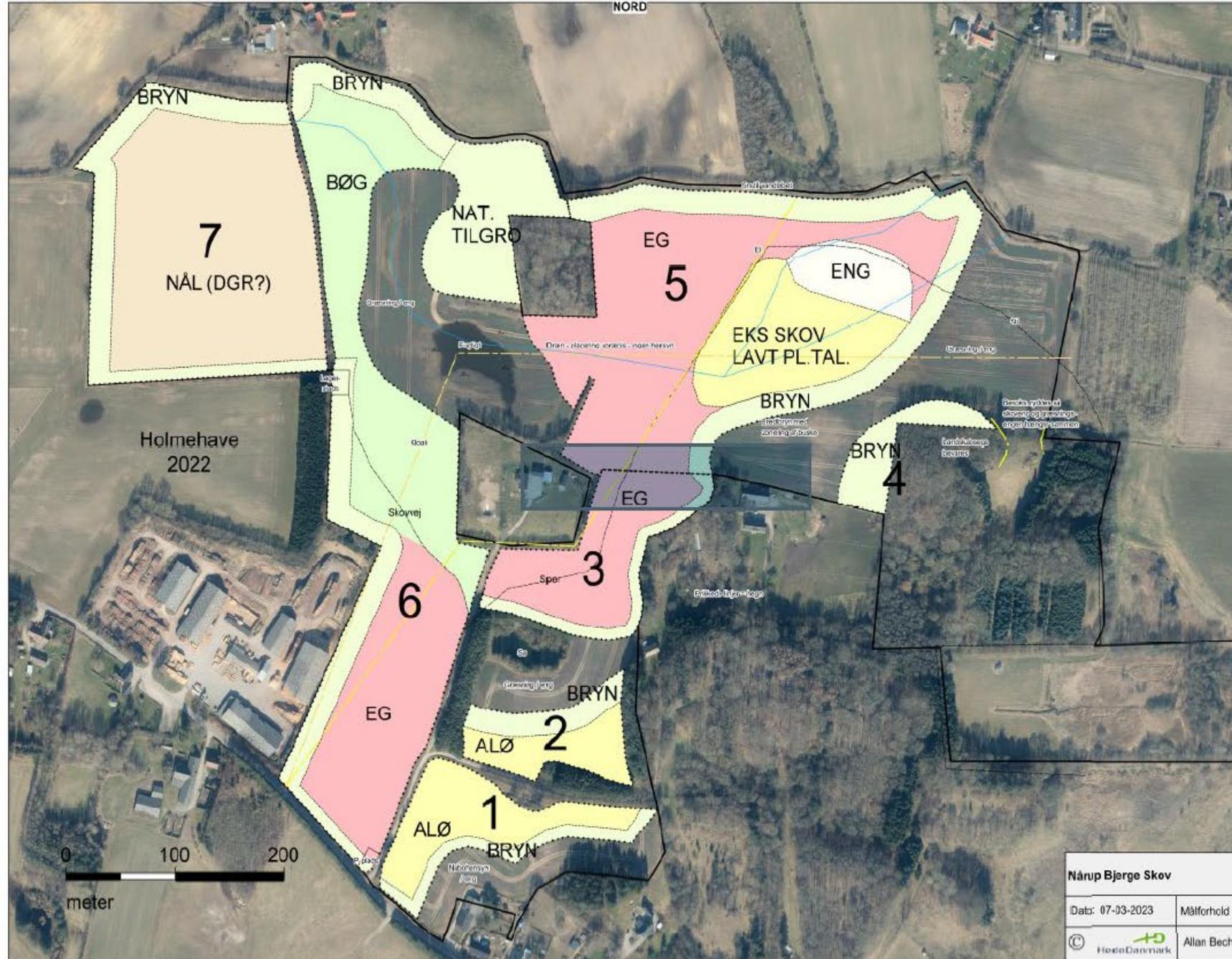
Opsummering af anbefalinger og natur gevinster

- Afgræsning i storfolde- ingen opdeling på sigt
 - Overdrev (potentielle) kan evt frahegnes (foldskifte)
 - Ingen frahegning af vandløb
 - Ekstensive racer og samgræsning med heste
 - Lavt græsningstryk (150 kg/ha)
 - Inddrag skovpartier i hegningen
 - Udlægning af sten
 - Evt let udsåning af vilde arter/nøjsomme græsser fra nærliggende arealer
 - Lad dødt ved ligge
 - Lad krat stå urørt
 - Afbrænding af arealer
 - Omlæg dræn til overrisling hensigtsmæssigt
 - Genslyng vandløb og skab forbindelse til nære arealer
 - Undlad grødeskæring
 - Lav baseline registreringer og overvågning
- **Generelle natur gevinster:**
 - "Naturlig" hydrologi"
 - Afkobling af dræn til mose
 - Nye temporær vandhuller / overrislingszoner
 - Ekstensivering- plads i landskabet-tinglysning
 - Buffer om eksisterende beskyttede arealer
 - Traner, viber, stork, padder, ynglende glentepar
 - Gode vandløbsforhold-gydninger
 - Positive strukturer ifm. afgræsning

Status jordfordeling 1. april 2024

04. oktober 2021

Holmehave

Multifunktionel arealanvendelse

HEDESELSKABET

MOLS CONSULTING
plan, byg, natur & miljørådgivning

Rapporten er udarbejdet af Mette Toft Frederiksen, Kåre Würtz Sørensen og Lasse Stig Bossen, Mols Consulting, for HedeDanmark A/S.

*Holmehaveområdetets store natur- og landskabsværdier sikres gennem en grøn udvikling, hvor **landskabsmosaikkens** rige natur- og kulturhistorie beskyttes og formidles, samtidig med, at området leverer **en bæredygtig produktion af fødevarer, tømmer, energi og rent drikkevand.***

*Afbalancerede **synergier** mellem land- og skovbrug, klimatilpasning og vand, natur, friluftliv og bosætning er opnået.*

*I områdets **lokalsamfund mødes land og by** i gensidige **fællesskaber**, som på forskellig vis bidrager til at gøre området attraktivt og velfungerende. **Holmehaveområdet opleves som et godt sted at arbejde, bo og besøge.***

<https://fb.watch/okQvH0mRsm/>

Assens løber med årets klimapris

for deres effektive model til udtagning af lavbundsjorde gennem dialog

Tak for jeres opmærksomhed

